

АФГАНИСТАНСКАТА КРИЗА И НЕЙНОТО ОТРАЖЕНИЕ ВЪРХУ НАЦИОНАЛНАТА СИГУРНОСТ НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

Докторант Красимир Каменов, Катедра „Национална сигурност“, Факултет по Информационни науки, Университет по Библиотекознание и информационни технологии, София

Резюме:

В статията са изследвани причините за възникването на афганистанската криза от август 2021 г. и негативните тенденции в Близкия изток в перспектива, както и дестабилизацията на Средния изток и факторите, имащи отрицателно въздействие върху националната сигурност на Република България в два основни аспекта: бежанска вълна и потенциална опасност от извършване на терористични актове на територията на страната.

***Ключови думи:** афганистанска криза, бежанска вълна, потенциална опасност, тероризъм.*

THE AFGHAN CRISIS AND ITS IMPACT ON THE NATIONAL SECURITY OF THE REPUBLIC OF BULGARIA

PhD student Krasimir Kamenov, Department of National Security, Faculty of Information Sciences, Library Studies and Information Technologies University, Sofia

Abstract:

This scientific article examines the causes of the Afghan crisis of August 2021 and the negative trends in the future that could have in the Middle East. The destabilization of the Middle East and the factors having a negative impact on the national security of the Republic of Bulgaria in two main aspects - the refugee wave and the potential danger of committing terrorist acts on the territory of the country.

***Keywords:** afghan crisis, refugee wave, potential danger, terrorism.*

Въведение

След извършените терористични актове със самолети на гражданската авиация в Ню Йорк и Вашингтон на 11 септември 2001 г. започна война в името на демокрацията, човешките права и международния тероризъм, инициирана от американския президент

Джордж Буш-младши срещу Афганистан и лидера на терористичната групировка „Ал Кайда“ Осама Бин Ладен, който беше посочен за виновник в извършването на атентатите. Установяването на военни контингенти на САЩ и техните съюзници, включително и България, продължи цели двадесет години, до момента, в който администрациите на Доналд Тръмп (споразумението в Доха) и Джо Байдън вземат решение за оттеглянето на всички военни формирования от Афганистан. Бързото изтегляне на армейските части предизвика след себе си криза в Средния изток, а действията на американската администрация са посрещнати с остри критики сред американската политическа общественост и предизвикват негативни последици в два аспекта – активизиране на терористични групировки и бежанска вълна. Тези две заплахи представляват потенциална опасност и влошават средата за сигурност в Република България.

Предпоставки за възникване на афганистанската криза

Още по времето на президента на САЩ Доналд Тръмп се лансира идеята за оттеглянето на американските сили и съюзническите военни формирования от Афганистан. Така се стига до споразумението от февруари 2020 г. в Доха, Катар, между представителите на американците и талибаните. Този политически ход цели изтегляне на чуждестранните войски и намиране на политическо решение на проблема.

С новата администрация на Джо Байдън се взема внезапно решение за изтегляне на военните от Афганистан до 11 септември 2021 г., без да бъде съгласувано със съюзниците на САЩ, което може да се определи като недобри политически и дипломатически практики от гледна точка на държави, които се възприемат за съюзници и партньори.

Процесът по изтегляне на американските военни се развива в полза на талибаните. Това дава възможност на същите безпроблемно да превземат всяка една провинция, без да бъде оказвана почти никаква съпротива от правителствените сили, което принуди афганистанския президент Ашраф Гани да подаде оставка и да избяга в Таджикистан, а оттам – за Обединените Арабски Емирства (ОАЕ), където получава убежище. Бързото превземане на държавата Афганистан и столицата Кабул изненадва американските власти, които започват да обвиняват правителството и силите за сигурност в неспособност да се защитят от талибаните. Не са малко и критиките към президента на САЩ, който бърза да изтегли войските, като тези негови действия са разкритикувани от Републиканците и от самия Доналд Тръмп, който определя политиката на Джо Байдън по афганистанския въпрос за грешна, като заявява, че *„никога не е имало по-голям срам“* за САЩ от

„прибързаното“ изтегляне на военни активи и определя действащия президент като „некомпетентен човек“. Критиките се обосновават и от факта, че след евакуацията на американските военни на афганистанска територия остава военна техника на стойност 85 милиарда долара.

Скандалът сред американската политическа общественост още повече се разраства от изказванията пред Конгреса на висши американски генерали като Марк Мили и Франк Маккензи, които твърдят, че са посъветвали Джо Байдън да оставят 2500 войника в Афганистан преди пълното изтегляне на САЩ през август, което президентът категорично отрече.

На фона на извършената операция по евакуация на военни и цивилни от местната афганистанска общност, лоялни на американската военна администрация в Кабул, беше извършен терористичен акт в непосредствена близост до летището в Кабул, за който отговорност пое Ислямска държава – Хоросан, съпътстван от убити американски военни и цивилни граждани. Може да се каже, че в тази връзка генерал Мили заявява, че ще бъде по-трудно да се защитят американците от терористични атаки от Афганистан. Причината за такова твърдение е възприемането на Ислямска държава – Хоросан за основен враг и заплахата за националната сигурност на САЩ и талибаните като терористична групировка, защото не са скъсали връзките с „Ал Кайда“, както и изповядването на крайни форми на ислям, с което се характеризират терористичните организации. Същевременно стана ясно, че талибаните имат контакти с въоръжената групировка „Хакани“, която има свой представител в талибанския политически режим, където Сираджудин Хакани е назначен за заместник-шеф на талибаните и по този начин се утвърждава значима роля на организацията „Хакани“ в управлението на Афганистан, въпреки че е обявена за терористична организация от САЩ и от ООН. Генерал Мили стига още по-далеч, като казва, че има реална опасност от извършване на терористични актове на територията на САЩ в следващите 12 до 36 месеца.

Появата в медийното пространство на Ислямска държава означава, че международните сили не са унищожили напълно опасността и в бъдеще има реална заплахата от възкръсване на Ислямска държава и осъществяване на концепцията за интернационален халифат, включващ всички мюсюлмани и араби от Западна и Централна Азия, а в случая може да се окаже, че Сирия е слабото звено за реализиране на ислямския проект. Причината да се изтъкне такова твърдение е фактът, че сирийският президент Башар Асад не може да упражни пълен контрол над цялата сирийска територия, а част от нея се контролира от Сирийската Свободна Армия (ССА), която активно участваше в боевете редом с терористичните групировки, обединени под шапката на

Ислямска държава. Впрочем и Доналд Тръмп изразява мнение, че процесите в Афганистан пряко влияят върху стабилността на Близкия изток.

Ако се приеме като хипотеза потенциалната опасност от активизиране на терористичните групировки и евентуално извършване на терористични актове в американските щати или в ключови европейските държави в контекста на афганистанските събития, може да станем свидетели на повторение със сходен сюжет за търсене на повод за стартиране на военни действия срещу Афганистан, както се случи след извършените терористични актове на двете кули близнаци в Ню Йорк и на част от сградата на Пентагона във Вашингтон от 11 септември 2001 г. в борбата срещу международния тероризъм, демокрацията и човешките права. Но всички знаем, че ако има нова война в Афганистан, това означава също подобряване на финансовото състояние на военно-отбранителния комплекс на САЩ, а фактът, че американската армия и правителство, ръководени от Джо Байдън, станаха за посмешище, беше остро критикуван от Пентагона и от бивши и настоящи представители на силовите структури, включително от президента Доналд Тръмп. Оттук следва обоснован извод за евентуално завръщане и ново военно присъствие в Афганистан в перспектива и възстановяване на вече изгубени позиции в Средния изток.

Отражението на афганистанската криза върху националната сигурност на Република България

Възникването на афганистанската криза създаде условия, от които биха могли да се направят изводи за застрашаване на националната сигурност на Република България в два аспекта – бежанска вълна и потенциална опасност от извършване на терористични актове на територията на страната.

Политическото решение за бързо оттегляне на военните формирования създаде хаос и паника сред афганистанската общественост, особено сред хората, лоялни на американската военна администрация, чийто живот е застрашен, включително и от хора, невъзприемащи крайните форми на исляма по образец на талибаните. Именно тези фактори допринасят за масова бежанска вълна към съседните страни или транспортиране на бежанци с товарни военни самолети към страни от Европейския съюз. България също пое ангажимент да приюти до 70 бежанци от афганистанската държава. В този ред на мисли няма как да не бъде помислено дали не се задава нова бежанска вълна в европейските страни в контекста на случващото се в Средния изток – Афганистан, където талибаните за броени седмици

превзеха всички провинции, включително и столицата Кабул. Това, което се наблюдаваше в националните и международните медии, е стремеж на все повече афганистанци да напуснат страната поради страх за живота си, което е съпроводено с масова бежанска вълна, предимно към Пакистан, Иран, Катар, и транспортиране на афганистанци с военни самолети към европейски столици. Не са малко и тези, които стигат през Турция до България. Излагането на такова твърдение е вследствие на изявление на служебния министър на вътрешните работи на Република България Бойко Рашков относно капацитета на бежанските центрове в страната и състоянието на участъци от оградата на българо-турската граница пред националните медии и Народното събрание. Може да се каже, че засега има относително слаба бежанска вълна, но дали ще възникне емигрантска криза в бъдеще, предстои да разберем.

Много е интересен и профилът на афганистанските бежанци, които са предимно млади мъже и пълното отсъствие на жени и деца, ако го разгледаме в контекста на извършения терористичен акт в непосредствена близост до летището в Кабул и поетата отговорност от Ислямска държава – Хоросан, както и липсата на санкции от страна на талибаните и тяхното възприемане на исляма с неговите крайни форми: водене на джихад с неверниците и липса на права за жените, може да си направим обосновано заключение, а именно – новата бежанска вълна може да се окаже риск и заплахата за сигурността на европейските държави, включително и за България, защото няма информация за бежанците и техните религиозни възгледи и военно обучение, които могат да се сливат с останалите, за да достигнат в европейските страни и САЩ, и да се подготвят за извършване на терористични актове в близко бъдеще, както казва генерал Мали пред конгресмени и сенатори.

В този ред на мисли българската държава е необходимо да си вземе поуки от извършения терористичен акт на летище „Бургас“ на 18 юли 2012 г., където беше взривен автобус с еврейски туристи. В този смисъл страната ни не е защитена от евентуални терористични актове, за което е необходимо да има изградени политики по контратероризъм, ефективно разузнаване и контраразузнаване, за получаване на изпреварваща информация и противодействия на такъв тип проявления.

Емигрантската криза за пореден път ще изправи пред изпитание държавите членки на Европейския съюз (ЕС), в това число и България. Засега сме възприели позицията на ЕС, че трябва да се спазва споразумението с Турция за възпиране на емигранти от Сирия като инструмент за недопускане на нови емигранти от Афганистан, но ситуацията се усложнява от анти-имигрантски настроения сред турската опозиция, което помогна и на самия президент Реджеп Тайип Ердоган да втвърди тона с позицията, че Турция няма как да е мотел за емигранти и не

желае да носи отговорност за повече мигрантски кризи на трети страни. В този смисъл, ако ЕС предостави финансова помощ на Турция, тя може да я откаже заради влошеното социално и икономическо състояние на страната и ниското одобрение на политиките, водени от Ердоган. Това само по себе си ще дестабилизира европейските държави и ще задълбочи разногласията в Съюза, а страни като България и Гърция, които имат граница с Турция, ще се наложи сами да се справят с евентуална емигрантска вълна от Афганистан и други страни от региона, напр. Сирия, при нова дестабилизация на режима на Башар Асад или при пускането на емигрантите от лагерите в турската държава. Ако това се случи, всички ние ще видим повторение на събитията от 2015 г., но с тази разлика, че предходния път проблемът е решен с активната политическа и дипломатическа активност на България и европейските страни с Република Турция. Този път обаче може да няма възпиране от нашата съседка. Тогава заливането на България с емигранти от страни от Близкия и Средния изток ще влоши състоянието на държавата ни, която и сега се намира в съвкупност от кризи.

Заклучение

Афганистанката криза е резултат на недалновидната външна политика на администрацията на Байдън с вземането на решение за бързо изтегляне на американската армия и нейните съюзници, което беше посрещнато с остри критики и недоумение от хаотичните действия на действащия американски президент.

Но тук е важно да се каже, че афганистанската криза има деструктивен ефект не само върху стабилността и сигурността на Средния и на Близкия изток, но и върху държавите членки на ЕС, включително България, в две направления – мигрантска криза и потенциална опасност от извършване на терористични актове на територията на ЕС, в частност и на Република България.

Разглеждането на ситуацията в Афганистан в перспектива с възможна нова война в страната ще спомогне за трайно присъствие не само в Средния, но и в Близкоизточния регион и ще даде тласък за ново активно пряко участие в процесите на вътрешните работи на арабските страни и утвърждаване на авторитета на САЩ като световен жандарм в Близкия и Средния изток, а също и излизане от неловката ситуация, в която САЩ изпаднаха.

Библиография:

1. <<https://edition.cnn.com/2021/08/15/politics/taliban-kabul-afghanistan-explainer/index.html>> (16.08.2021).
2. <<https://www.foxnews.com/politics/trump-slams-rushed-afghanistan-withdrawal-blames-incompetent-biden>> (10.09.2021).
3. <<https://www.svobodnaevropa.bg/a/31363801.html>> (17.07.2021).
4. <<https://www.bbc.com/news/world-us-canada-58719834>> (28.09.2021).
5. <<https://dariknews.bg/novini/sviat/religiia-pari-proizhod-kakvo-se-znae-za-talibanite-2280982>> (19.08.2021).
6. <https://www.dnevnik.bg/sviat/2021/08/23/4245682_hakani_ot_samoubiistveni_atentati_do_vlastta_v/#comments> (23.08.2021).
7. <<https://webcafe.bg/politika/yanev-balgariya-shte-prieme-do-70-afganistanski-bezhantsi.html>> (25.08.2021).
8. <https://www.dnevnik.bg/sviat/2021/08/14/4242656_evropa_oshte_se_gotvi_za_novata_migrantska_kriza_no/> (14.08.2021).